

Regió Metropolitana de Barcelona

Catàleg de
paisatge

Volum IIa

Text Refós

Unitats de paisatge

Novembre de 2014

ÍNDEX VOLUM 2a

1. INTRODUCCIÓ	1
2. LES UNITATS DE PAISATGE	5
Serres d'Ancosa	7
Montmell	23
Plana del Penedès	37
Valls de l'Anoia	55
Garraf	73
Muntanyes d'Ordal	93
Plana del Garraf	113
Montserrat	129
Pla de Montserrat	145
Vall Baixa del Llobregat.....	163
Delta del Llobregat	183
Sant Llorenç del Munt i l'Obac - El Cairat	207
Moianès	223

ÍNDEX DE MAPES

Serres d'Ancosa. Miradors / Itineraris	19	Vall Baixa del Llobregat. Miradors / Itineraris	179
Serres d'Ancosa. Valors en el paisatge	21	Vall Baixa del Llobregat. Valors en el paisatge	181
Montmell. Miradors / Itineraris	33	Delta del Llobregat. Miradors / Itineraris	203
Montmell. Valors en el paisatge	35	Delta del Llobregat. Valors en el paisatge	205
Plana del Penedès. Miradors / Itineraris	51	Sant Llorenç del Munt i l'Obac - El Cairat. Miradors / Itineraris	219
Plana del Penedès. Valors en el paisatge	53	Sant Llorenç del Munt i l'Obac - El Cairat. Valors en el paisatge	221
Valls de l'Anoia. Miradors / Itineraris	69	Moianès. Miradors / Itineraris	235
Valls de l'Anoia. Valors en el paisatge	71	Moianès. Valors en el paisatge	237
Garraf. Miradors / Itineraris	89		
Garraf. Valors en el paisatge	91		
Muntanyes d'Ordal. Miradors / Itineraris	109		
Muntanyes d'Ordal. Valors en el paisatge	111		
Plana del Garraf. Miradors / Itineraris	125		
Plana del Garraf. Valors en el paisatge	127		
Montserrat. Miradors / Itineraris	141		
Montserrat. Valors en el paisatge	143		
Pla de Montserrat. Miradors / Itineraris	159		
Pla de Montserrat. Valors en el paisatge	161		

ÍNDEX DE FIGURES

Figura 1: Esquema de les unitats de paisatge de la Regió Metropolitana de Barcelona.	3
Figura 2: Usos del sòl per unitat de paisatge (Mapa d'usos del sòl de l'any 2002 DTES)..	3
Figura 1.1: Vista de l'església de Santa Maria i el Castell de Mediona.	7
Figura 1.2: Pel Congost de Foix transcorre la via natural de connexió de la subunitat occidental amb la plana penedesenca.	8
Figura 1.3: El paisatge forestal de les valls i carenes, i de mosaic agroforestal a les planes és una característica d'aquesta unitat.	8
Figura 1.4: Les terres de mig vessant amb masies aprofitant el millor assolament.	8
Figura 1.5: La plana de la Llacuna manté encara un fort caràcter agrícola i cerealista de secà.	8
Figura 1.6: Mapa de la unitat Serres d'Ancosa en el seu context territorial.	9
Figura 1.7: La roca calcària excavada pels rius crea alguna de les imatges més valuoses d'aquesta unitat.	10
Figura 1.8: Tot i que a la unitat hi ha un predomini del bosc, hi ha zones planeres on el conreu pren molta importància.	10
Figura 1.9: El santuari de la Mare de Déu del Foix, antiga parròquia del poble de Foix actualment al municipi de Torrelles de Foix, s'alça damunt d'un abrupte espadat, a la dreta del riu Foix.	11
Figura 1.10: Gràfic de la distribució dels components A-B-C a la unitat de paisatge. Font: elaboració pròpia a partir del Mapa d'usos del sòl 2002 DTES.	11
Figura 1.11: Ernest Descals (s.d.): <i>Plaça de la Llacuna</i> 2. Oli sobre tela. Font: < http://www.artelista.com >.	12
Figura 1.12: Josep Gual (s.d.): <i>Can Vidal</i> . Oli sobre tela. Font: < http://www.josepgual.com/pintura.htm >.	12
Figura 1.13: Les masies antigues conserven, en bona part, la seva estructura medieval.	13
Figura 1.14: Les rengleres de plàtans (<i>Platanus x hispanica</i>) en l'accés als nuclis són uns elements amb valor estètic destacable.	13
Figura 1.15: Contrast entre les cingleres de roca nua, les masses boscoses dels vessants de la serra, i els espais agraris.	14
Figura 1.16: Mirador del coll de la Serra des d'on s'aprecia el territori de la unitat.	14
Figura 1.17: Gràfic dels usos del sòl 1987 i 2002, representats per barres percentuals. Font: Elaboració pròpia a partir del mapa Classificació dels usos del sòl a Catalunya 1987 i 2002.	15
Figura 1.18: Algunes urbanitzacions de la unitat han alterat profundament la topografia.	16
Figura 2.1: Imatge del paisatge des del Montmell, un magnífic mirador sobre el Penedès.	23
Figura 2.2: En aquesta unitat, els relleus més prominents es troben a la mateixa serra del Montmell.	24
Figura 2.3: Panoràmica de la serra des del vessant més naturalitzat.	24
Figura 2.4: Vista general del Montmell des de Sant Jaume dels Domenys. El Montmell és una fita permanent des de la major part del Penedès.	24
Figura 2.5: Mapa de la unitat del Montmell en el seu context territorial.	25
Figura 2.6: El Puig Francès, al sector sud del Montmell, s'alça sobre la plana del Baix Penedès i mostra un aspecte aspre i sec. Les urbanitzacions com la del Priorat de la Bisbal, en primer terme a la dreta, han proliferat a la part baixa de la serra.	26
Figura 2.7: Refugis de pastors, lligats a la explotació agrícola i ramadera de la unitat.	26
Figura 2.8: A les fondalades i fons de vall hi ha alguns conreus, especialment vinyes.	27
Figura 2.9: Gràfic de la distribució dels components A-B-C a la unitat de paisatge. Font: elaboració pròpia a partir del Mapa d'usos del sòl 2002 DTES.	27
Figura 2.10: Les grans formacions arbustives desenvolupades sobre dolomies i calcàries juràsiques i cretàiques conformen el paisatge típic d'aquest territori. A la imatge s'observa el puig de la Cova, un dels principals cims del Montmell.	27
Figura 2.11: Al voltant de la Juncosa de Montmell s'estenen alguns Camps de conreu que aporten variabilitat cromàtica i morfològica al paisatge.	28
Figura 2.12: Gràfic dels usos del sòl 1987 i 2002, representats per barres percentuals. Font: Elaboració pròpia a partir del mapa Classificació dels usos del sòl a Catalunya 1987 i 2002.	28
Figura 2.13: Urbanització el Mirador del Penedès.	29
Figura 3.1: Paisatge de la vinya amb el massís de Montserrat al fons.	37

Figura 3.2: Malgrat es manté el caràcter rural tradicional a la plana de Penedès també s'hi troben xalets en sòl no urbanitzable.	38	Figura 3.18: Els polígons Industrials i les urbanitzacions han crescut durant els darrers 15 anys. Tot i així aquest és un territori molt especial de la Regió Metropolitana, ja que és l'únic on la superfície de conreu ha crescut.	46
Figura 3.3: Les activitats Industrials i agràries intensives esquitxen la plana del Penedès.	38	Figura 3.19: A la unitat conviuen en proximitat les grans fàbriques amb conreus de vinya.	47
Figura 3.4: El fons escènic de Montserrat predomina en les visuals de la unitat.	38	Figura 4.1: Les caves i els cellers tenen un paper destacat en el que es pot anomenar el paisatge del cava de les Valls de l'Anoia.	55
Figura 3.5: El conreu de la vinya és l'activitat productiva principal del territori. Alhora la que li dona el seu valor estètic principal.	38	Figura 4.2: L'aprofitament exhaustiu de tot el sòl disponible per a la vinya és un tret característic d'aquesta unitat.	56
Figura 3.6: Mapa de la unitat de paisatge Plana del Penedès en el seu context territorial.	39	Figura 4.3: El mosaic agroforestal a les Valls de l'Anoia.	56
Figura 3.7: La plana del Penedès és un territori homogeni i relativament planer, situat entre les conques del Foix i de l'Anoia, on hi ha un clar predomini de la vinya.	40	Figura 4.4: El caràcter ondulat del territori n'enriqueix i diversifica el paisatge.	56
Figura 3.8: Gràfic de la distribució dels components A-B-C a la unitat de paisatge. Font: elaboració pròpia a partir del Mapa d'usos del sòl 2002 del DTES.	41	Figura 4.5: La mixtura d'elements residencials i Industrials dins del casca urbà és característica de la Vall del Bitlles i de Sant Sadurní.	56
Figura 3.9: El territori, suament ondulat i majoritàriament pla, permet visualitzar els seus límits topogràfics: Serralada Litoral, Serra del Montmell i Serres d'Ancosa i de Bolet.	41	Figura 4.6: Mapa de la unitat Valls de l'Anoia en el seu context territorial.	57
Figura 3.10: Rètol del primer congrés d'Art i Paisatge (2007).	42	Figura 4.7: Una gran part de l'extensió de la unitat està ocupada per conreus, amb un predomini clar de la vinya.	58
Figura 3.11: <i>Land Art</i> mig de vinyes a Subirats, instal·lat durant el 1er Congrés d'Art i Paisatge (2007).	42	Figura 4.8: En aquest «paisatge de cava», s'han desmuntat alguns turons a fi d'aconseguir àmbits més planers per conrear.	58
Figura 3.12: Quadre de Maria Antònia Soler (sense títol). Font: fullet de l'exposició de Maria Antònia Soler organitzat el 2005 per Caixa Penedès.	43	Figura 4.9: El veïnat rural és un patró d'assentament característic a la unitat. Són agrupacions de cases a l'entorn d'algun element aglutinador: al llarg d'un camí, al voltant d'una capella o d'una masia.	59
Figura 3.13: El paisatge del Penedès és un mosaic de vinya i bosc, aquests contenen una important càrrega de valor ecològic.	43	Figura 4.10: Gràfic de la distribució dels components A-B-C a la unitat de paisatge. Font: elaboració pròpia a partir del Mapa d'usos del sòl 2002 del DTES.	60
Figura 3.14: La vinya i el vi són un conreu i un producte que van estretament lligats, que donen sentit a aquest paisatge.	44	Figura 4.11: Malgrat que la matriu agrícola predomina, la presència de noves infraestructures, polígons i urbanitzacions es fa molt evident, precisament pel contrast que genera.	60
Figura 3.15: El patró agrícola domina la Plana del Penedès, amb els fons escènics de les serralades.	45	Figura 4.12: Jaume Romeu (~anys 1940): <i>El Badorc</i> . Oli sobre tela conservat a Ca l'Olivé. Font: < http://www.webpersonal.net/romeu/elbedorc.htm > (Consulta 12.11.2009).	61
Figura 3.16: Descobrir el Penedès des dels itineraris rodats dona una visió força global dels seus elements principals.	45	Figura 4.13: Xilografia d'Enric Cristòfor Ricart (ca. 1955) en fusta de boix, posterior a l'anterior gravat. Font: Pons i Parcerisas (1981: 108).	61
Figura 3.17: Gràfic dels usos del sòl 1987 i 2002, representats per barres percentuals. Font: Elaboració pròpia a partir del mapa Classificació dels usos del sòl a Catalunya 1987 i 2002.	46	Figura 4.14: El roure de Can Codorniu, inclòs a l'inventari d'Arbres Monumentals de Catalunya per les seves excepcionals dimensions, és un dels arbres més emblemàtics de Catalunya. La seva edat oscil·la entre els 350 i els 500 anys.	62

- Figura 4.15: Les Caves Codorniu, edifici més representatiu del modernisme català, impulsat per Manuel Raventós i Domènech, és obra de l'arquitecte Josep Puig i Cadafalch. 62
- Figura 4.16: Les Caves Codorniu de l'arquitecte Josep Puig i Cadafalch. 63
- Figura 4.17: Gràfic dels usos del sòl 1987 i 2002, representats per barres percentuals. Font: Elaboració pròpia a partir del mapa Classificació dels usos del sòl a Catalunya 1987 i 2002. 64
- Figura 4.18: A la unitat destaca el creixement de les zones industrials, comercials i les noves urbanitzacions 64
- Figura 4.19: La implantació d'urbanitzacions en terrenys amb pendent pot provocar impactes considerables. 64
- Figura 5.1: Paisatge del Garraf amb els sòls de calcàries i dolomies, d'imatge seca però de gran valor natural. 73
- Figura 5.2: La comunitat arbustiva característica d'aquesta zona és la màquia, la qual presenta una gran diversitat d'espècies, com el garric, el margalló, el llentiscle, el càrritx, l'aristol i el bruc d'hivern, entre d'altres. 74
- Figura 5.3: Les valls conreades són un paisatge escàs i molt singular del massís, precisament pel contrast que genera amb les superfícies rocoses i forestals. 74
- Figura 5.4: Les especials característiques geològiques del massís del Garraf han propiciat l'obtenció i la fabricació de materials per la construcció. Hi ha diverses pedreres a les estribacions del massís i una cimentera a Vallcarca. 74
- Figura 5.5: Mapa de la unitat de paisatge del Garraf en el seu context territorial. 75
- Figura 5.6: El relleu més destacat del paisatge de Garraf és el modelat càrstic. 76
- Figura 5.7: Bonapart de Garraf presenta un paisatge mediterrani meridional. La vegetació que caracteritza aquest paisatge és un matollar dens d'un a tres metres d'alçada on dominen el garric i el llentiscle i on creixen el margalló, el càrritx i altres espècies de procedència africana. 76
- Figura 5.8: L'embassament de Foix construït per recollir les rierades del riu Foix i per proveir d'aigua la zona de Vilanova i els conreus que l'envolten. Està situat al municipi de Castellet i la Gornal. Imatge del Grip Nació Digital. 77
- Figura 5.9: Gràfic de la distribució dels components A-B-C a la unitat de paisatge. Font: elaboració pròpia a partir del Mapa d'usos del sòl 2002 del DTES. 78
- Figura 5.10: Al Garraf moltes urbanitzacions estan deslligades dels nuclis tradicionals. Begues Park, 2008. Font: ICC. 79
- Figura 5.11: En els fondos o valls de la unitat, es troba vegetació de l'alzinar, el boix, la roja, el lligabosc o el marfull. Tot això alterna amb unes zones reduïdes de conreu de vinya. 79
- Figura 5.12: L'explotació de les pedreres moltes vegades ha produït parets de pedra nua de gran alçada en zones molt exposades visualment. 79
- Figura 5.13: Les Bodegues Güell del Garraf, obra de Antoni Gaudí i Francesc Berenguer i Mestres, són una mostra del modernisme català. Imatge sota llicència Creative Commons, aportada per Jordi Armengol, de Castelldefels. 80
- Figura 5.14: Quadre titulat *Olesa de Bonesvalls*; de Joaquim Mir, és una visió descarnada i lluminosa d'aquest paisatge. 80
- Figura 5.15: Mas de Vallgrassa, havia estat una masia vitivinícola. Encara s'hi observen les antigues feixes o bancals on es plantaven els ceps. El paisatge interior del Garraf té fragments d'alzinar i pinedes de pi blanc la majoria dels quals han estat afectats pels incendis forestals i avui es troben en procés de regeneració. 81
- Figura 5.16: Una imatge de la colònia dels «Cementos Fradera», a Vallcarca, devers 1960. Fulletó de les festes de Les Roquetes del Garraf, any 2000. 81
- Figura 5.17: Les Casetes del Garraf, anomenades «botigues» per la gent de la comarca, van ser construïdes cap a la fi dels anys vint, a mode de barraca. Posteriorment van anar adquirint el seu aspecte de casa i, cap als anys quaranta, es van formalitzar els contractes amb Marina. Fetes de fusta i pintades de verd i blanc, envolten la mitja lluna de la platja atorgant-li una especial i característica fesomia. 82
- Figura 5.18: La carretera de les costes del Garraf ofereix unes excel·lents visuals del litoral abrupte i rocallós de la unitat. 83
- Figura 5.19: Vistes des de la carretera del Ratpenat. 84
- Figura 5.20: Gràfic dels usos del sòl 1987 i 2002, representats per barres percentuals. Font: Elaboració pròpia a partir del mapa Classificació dels usos del sòl a Catalunya 1987 i 2002. 84
- Figura 5.21: L'explotació de les pedreres és un dels impactes més rellevants de la unitat. 85
- Figura 5.22: L'*urban sprawl* provoca un gran impacte a la unitat. 85
- Figura 5.23: Fàbrica de ciment a Vallcarca, una de les pedreres més importants 85

Figura 6.1: El mosaic més habitual i representatiu del paisatge de les Muntanyes d'Ordal: pinedes i urbanitzacions. Fotografia efectuada des de la Creu de l'Aragall, amb l'estesa de les urbanitzacions de Corbera als peus. Collserola i la Vall Baixa, es poden observar en un segon pla.	93	Figura 6.14: Coberta de Gosalbo, L. i Solís, G. (2005): <i>Bojos per la cirera</i> . Els darrers anys està sorgint una «cultura de la cirera» a determinades localitats del sud de la unitat.	100
Figura 6.2: A les Muntanyes d'Ordal es produeix una de les majors concentracions espacials d'urbanitzacions de la Regió Metropolitana. Imatge de les urbanitzacions de Corbera de Llobregat.	94	Figura 6.15: Capella romànica de Sant Joan del Pla (la Palma de Cervelló)	101
Figura 6.3: El predomini del component forestal –el dominant de la unitat– és especialment palès en determinats indrets. Fotografia dels alzinars del terme municipal de Castellví de Rosanes, efectuada des del castell de Sant Jaume.	94	Figura 6.16: Una imatge de la florida de la cirera a les Muntanyes d'Ordal, concretament al terme municipal de Torrelles de Llobregat, d'indubtable valor estètic.	101
Figura 6.4: Els cirerers són el conreu més típic del sud de la unitat de paisatge i han donat lloc a una particular «cultura de la cirera». A la imatge, camps de cirerers en vessant al terme municipal de Sant Climent de Llobregat.	94	Figura 6.17: Les hortes de la Palma de Cervelló, irrigades per un petit canal que pren les aigües de la riera de Rafamans.	102
Figura 6.5: El rocam vermellós és una característica d'alguns indrets de les Muntanyes d'Ordal. Es tracta d'una litologia especial que dona un aspecte original a molts racons de la unitat. És el cas d'Eramprunyà, vist des de Bruguers (Gavà).	94	Figura 6.18: La Creu de l'Aragall, un element emblemàtic a un dels miradors per excel·lència de les Muntanyes d'Ordal.	102
Figura 6.6: Mapa de la unitat de paisatge de les Muntanyes d'Ordal en el seu context territorial.	95	Figura 6.19: Conreus abandonats. A l'esquerra, vinyes abandonades al Pla de Sant Joan (la Palma de Cervelló). A la dreta, camps de cereals i cirerers abandonats al Pla del Castell de Sant Jaume (Castellví de Rosanes).	103
Figura 6.7: Savines a la penya del Moro (al punt de confluència dels municipis de Torrelles de Llobregat, Begues i Vallirana).	96	Figura 6.20: Gràfic dels usos del sòl 1987 i 2002, representats per barres percentuals. Font: Elaboració pròpia a partir del mapa Classificació dels usos del sòl a Catalunya 1987 i 2002.	103
Figura 6.8: Convivència en un mateix indret de margalló i boix. Imatge de la zona culminal del Montau (partió dels termes de Begues i d'Olesa de Bonesvalls).	96	Figura 6.21: La construcció d'urbanitzacions a zones amb molt dependent requereix sovint l'estabilització dels vessants.	103
Figura 6.9: Fotografia de conjunt del nucli principal de Torrelles de Llobregat.	97	Figura 6.22: L'àrea de Can Coll (Torrelles de Llobregat), ara sòl no urbanitzable.	104
Figura 6.10: El pont del Lledoner (partió dels termes de Vallirana i Cervelló).	98	Figura 6.23: Convivència habitual entre pins i cases en una urbanització de les Muntanyes d'Ordal.	104
Figura 6.11: Vallirana, al fons de vall, té trames urbanes denses i creixements en alçada, propis d'una ciutat compacta. Als vessants, les urbanitzacions de baixa densitat, amb dominància de cases unifamiliars.	98	Figura 6.24: Els carrers de la urbanització no executada de Can Pons-Can Xandri (Castellví de Rosanes).	104
Figura 6.12: Gràfic de la distribució dels components A-B-C a la unitat de paisatge. Font: elaboració pròpia a partir del Mapa d'usos del sòl 2002 del DTES.	99	Figura 6.25: Pedrera al sud-oest del terme municipal de Vallirana.	105
Figura 6.13: Coberta de Paül, V. i Serrano, D. (2005): <i>Muntanyes d'Ordal. El nom que no surt als mapes</i> . El llibre pretén «situar les Muntanyes d'Ordal al mapa», a través d'una lectura territorial en clau força paisatgística.	100	Figura 6.26: Sant Ponç de Corbera, al terme municipal de Cervelló, una de les esglésies més emblemàtiques de la unitat.	105
		Figura 7.1: Vista característica de la plana del Garraf, amb els conreus convivint amb els nuclis urbans, limitats al fons pel massís.	113
		Figura 7.2: Una mostra de la cada vegada més escassa presència de conreus, al nord de la unitat de la Plana del Garraf.	114
		Figura 7.3: Els assentaments urbans lleugerament alçats, per tenir bones vistes, han permès salvar una bona part dels sòls agrícoles.	114

Figura 7.4: Mostra de l'abundant patrimoni arquitectònic que van deixar els indians a ciutats com Sitges o Vilanova i la Geltrú.	114	Figura 8.7: La roca es mostra nua, excepte per una interessant vegetació rupícola i contrasta amb un gran nombre de canals i torrenteres cobertes d'espessa vegetació d'un verd intens.	132
Figura 7.5: Mapa de la unitat de paisatge del Garraf en el seu context territorial.	115	Figura 8.8: Contrast entre els vessants gairebé verticals i els suaus camps d'oliveres del Bruc.	132
Figura 7.6: Bosquets residuals de pi s'intercalen amb els camps de cereals a les parts més ondulades de la unitat.	116	Figura 8.9: Congost del Cairat 132	
Figura 7.7: Plànol de Vilanova de l'any 1.947.	117	Figura 8.10: El pas del Trencabarrals, a la capçalera de la vall Mal, el 1913. La vegetació ocupa les canals on s'acumula un mínim de terra. Font: Col·lecció Salvany, Biblioteca de Catalunya.	133
Figura 7.8: Casc urbà de Sitges.	117	Figura 8.11: La carretera que puja al monestir ha de salvar un gran desnivell en un breu recorregut.	133
Figura 7.9: Gràfic de la distribució dels components A-B-C a la unitat de paisatge. Font: elaboració pròpia a partir del Mapa d'usos del sòl 2002 del DTES.	118	Figura 8.12: Collbató a principis de segle XX. Es poden observar els vessant aterratsats. ...	134
Figura 7.10: <i>A s'nia de l'oncle</i> . Autor: Joaquim Mir.	118	Figura 8.13 : Gràfic de la distribució dels components A-B-C a la unitat de paisatge. Font: elaboració pròpia a partir del Mapa d'usos del sòl 2002 del DTES.	134
Figura 7.11: <i>Voltants de Vilanova</i> . Autor: Joaquim Mir.	119	Figura 8.14: La coberta forestal es desenvolupa en els espais propicis entre les parets i els cingles rocallosos.	135
Figura 7.12: L'església de Geltrú.	119	Figura 8.15: S. Rusiñol, <i>Vista de Montserrat 1896</i> . S'aprecia perfectament el Cavall Bernat i el Serrat dels Patriarques des de l'actual carretera de Can Maçana. S'observa que el bosc estava força més clarejat que avui.	135
Figura 7.13: El castell de Geltrú.	120	Figura 8.16: La diversitat de flora entre les agulles de la serra.	136
Figura 7.14: El passeig de Terramar, a Sitges, on hi ha les torres senyorials d'estiueig de final s.XIX i principis del s.XX.	120	Figura 8.17: El monestir de Montserrat.	136
Figura 7.15: Gràfic dels usos del sòl 1987 i 2002, representats per barres percentuals. Font: Elaboració pròpia a partir del mapa Classificació dels usos del sòl a Catalunya 1987 i 2002.	121	Figura 8.18: Les ermites en llocs impossibles són una de les característiques de Montserrat.	137
Figura 8.1: Imatge característica del massís, amb les agulles semi-nues, que caracteritzen el fons escènic emblemàtic de Montserrat.	129	Figura 8.19: Mirador a Montserrat.	137
Figura 8.2: Els incendis recurrents dificulten encara més la complicada recuperació de la vegetació.	130	Figura 8.20: Gràfic dels usos del sòl 1987 i 2002, representats per barres percentuals. Font: Elaboració pròpia a partir del mapa Classificació dels usos del sòl a Catalunya 1987 i 2002.	138
Figura 8.3: El monestir de Montserrat, un dels elements que dona major valor simbòlic i identitari al massís.	130	Figura 8.21: Els despreniments al massís esdevenen el principal risc.	138
Figura 8.4: El paisatge encalijjat és una estampa força típica del massís, sobretot a l'estiu. .	130	Figura 9.1: El piemont de Montserrat, a Collbató i al Bruc, és un dels àmbits més representatius del paisatge de la unitat, atesa la contundència i immediatesa de la muntanya, que s'eleva abruptament per sobre de la plana. A la imatge, Collbató.	145
Figura 8.5: Els flocs de boira enganxats a les canals són una imatge característica de la muntanya.	130		
Figura 8.6: Mapa de la unitat de paisatge de Montserrat en el seu context territorial.	131		

Figura 9.2: Martorell i el recinte de la Seat al fons des de la serra de l'Ataix, amb Sant Genís de Rocafort en un primer pla.	146	Figura 9.17: Santa Margarida del Cairat o Saplanca (Esparreguera), església preromànica emblemàtica situada al camí vers la muntanya de Montserrat des del Pla de Montserrat.	152
Figura 9.3: El pas de les grans infraestructures de transport és un element cabdal que caracteritza la unitat de paisatge. A la fotografia, l'A-2 i la colònia industrial de Can Bros, a les proximitats de Martorell.	146	Figura 9.18: El conreu de l'olivera presenta al Pla de Montserrat una forta individualitat al voltant de l'oli d'Olesa.	153
Figura 9.4: Esparreguera, el segon assentament en població del Pla de Montserrat, rere Martorell, és un assentament forma força compacte amb teixits relativament densos.	146	Figura 9.19: L'Horta de la Vila de Martorell, amb els blocs d'habitatges del barri de la Pau i Buenos Aires per sobre de la plana al·luvial de l'Anoia.	153
Figura 9.5: El riu Llobregat estructura la unitat. A la fotografia, el curs fluvial poc després de deixar Olesa, sota un polígon industrial, amb el perseverant fons escènic de Montserrat.	146	Figura 9.20: Des del castell de Sant Jaume, en runes, es pot copsar perfectament l'autopista de connexió entre l'AP-7 i l'A-2, part del nucli de Martorell i el complex de la Seat.	154
Figura 9.6: Mapa de la unitat de paisatge del Pla de Montserrat en el seu context territorial... ..	147	Figura 9.21: Gràfic dels usos del sòl 1987 i 2002, representats per barres percentuals. Font: Elaboració pròpia a partir del mapa Classificació dels usos del sòl a Catalunya 1987 i 2002.	154
Figura 9.7: El Llobregat al congost del Cairat. Aquest congost és un lloc de pas estratègic com demostra la superposició d'infraestructures de diferents èpoques (des del pont del Diable, d'origen romà, fins als ponts recents).	148	Figura 9.22: Per evitar els efectes catastròfics de les inundacions, i a mesura que s'han anat fent obres d'enginyeria diverses a l'àrea del congost del Cairat (nous ponts i talussos, canvis en la llera, etc.), s'han vehiculat mesures com l'eixidor del Llobregat, paral·lel al pont del Diable.	154
Figura 9.8: El Llobregat i els seus ecosistemes associats de ribera en el plàcid tram que discorre entre Olesa i Martorell.	148	Figura 9.23: La vall de la riera de Pierola, des del turó de Can Dolcet, àmbit afectat per la implantació de l'enllaç entre el futur ferrocarril transversal i Martorell.	155
Figura 9.9: Un dels castells –el de Rosanes o Pairet– que testimonia la importància estratègica d'aquesta unitat durant l'alta edat mitjana, de la qual resta un important llegat històric.	149	Figura 9.24: Aspecte de les Colònies Sedó i Can Bros, respectivament, àrees a reorganitzar funcionalment i amb criteris paisatgístics.	156
Figura 9.10: Gràfic de la distribució dels components A-B-C a la unitat de paisatge. Font: elaboració pròpia a partir del Mapa d'usos del sòl 2002 del DTES.	150	Figura 10.1: Els camps de fruiters característics de la Vall Baixa, a Sant Feliu de Llobregat. A l'horitzó, els cingles de les Planes de Pallejà i –al fons– Montserrat, muntanya visible a través del congost del Llobregat. Al bell mig de la vall, es pot observar el pas de les infraestructures: ponts, senyalització, etc.	163
Figura 9.11: Lluís Rigalt (1851). <i>Pont del Diable a Martorell i Montserrat des del Congost</i> . Tinta i aquarel·la sobre paper.	150	Figura 10.2: La Vall Baixa vista des de Santa Creu d'Olorda: els camps de conreu al fons de vall, i els nuclis urbans a banda i banda, just a la línia del samontà.	164
Figura 9.12: Lluís Rigalt (1852). <i>Montserrat des de la roca Dreta</i> [Fragment]. Oli sobre tela.	151	Figura 10.3: El paisatge de la Vall Baixa és dominat totalment per les infraestructures. A la imatge, el pas del tren d'alta velocitat i les línies de rodalia per sobre de la riera de Rubí.	164
Figura 9.13: Diversos dibuixos del Pla de Montserrat de Joaquim Budesca, continguts al llibre <i>Montserrat. El sentit íntim d'una muntanya</i> , de Joaquim Budesca i Miquel Estradé (1988). Dibuixos i aquarel·les.	151	Figura 10.4: Tràfec de trens de mercaderies que surten del port de Barcelona per la línia del tren, que voreja el riu Llobregat. Foto des de Sant Joan Despí, amb la Ciutat Cooperativa i el santuari de Sant Ramon al fons.	164
Figura 9.14: Dues fotografies emprades en publicacions de la Plataforma de Suport del Parc Rural del Montserrat. Font: < http://www.infomontserrat.com/parcrural > (Accés 10.05.2009).	151	Figura 10.5: Contrast paisatgístic característic de la Vall Baixa: els camps de fruiters amb el front urbà. Imatge de Sant Joan Despí, en una zona de construcció residencial recent. A mesura que els camps s'abandonen o es degraden, hi disminueix la qualitat paisatgística.	164
Figura 9.15: Ramon Martí i Alsina (1860): <i>El sometent del Bruc</i> . Oli sobre tela.	152		
Figura 9.16: Ribes Blaves o els Blaus (Olesa), un àmbit inclòs a l'IEIGC i amb un alt valor paisatgístic. Font: < http://www.sedpgym.org/manifiesto.htm > (Accés 21.05.2009).	152		

Figura 10.6: Mapa de la unitat de paisatge de la Vall Baixa del Llobregat en el seu context territorial.	165	Figura 10.23: Obres per al pas de nous serveis afectant els camps, al pla d'en Colomer (el Papiol), l'abril del 2008. Es pot veure la masia de Can Colomer i, al fons, el castell del Papiol.	173
Figura 10.7: Imatge del pont de Carles III, el 1971, derruït. Es pot comprovar com el Llobregat estava molt crescut i havia inundat molts camps de la Vall Baixa. Font: Solé i Sabarís (1974:vol. III, 54).	166	Figura 10.24: Filera de xiprers a Molins de Rei marge d'un camí.	174
Figura 10.8: El canal de la Dreta a Santa Coloma de Cervelló.	167	Figura 10.25: Camí rural arranjat i amb una alta qualitat formal i comoditat de pas, a Sant Joan Despí.	175
Figura 10.9: S'observa la construcció de l'AP-2 i l'impacte que representa en els camps de la riba..	168	Figura 11.1: Una forma molt habitual de percebre el paisatge del Delta del Llobregat: en enlairar-se l'avió, s'albira la plana agrària amb parcel·lar característic de regadiu, testimoni d'una colonització humana secular. A la franja de contacte dels camps amb les ciutats del samontà (en la foto es veuen Gavà i Viladecans), hi ha una zona d'activitats no agràries.	183
Figura 10.10: La construcció de l'A-2 al marge dret causa problemes idèntics als prèviament motivats per l'AP-2 a l'altra riba.	168	Figura 11.2: Una aiguamoll del litoral deltaic: làmina d'aigua i canyissars als marges. L'avifauna d'aquestes llacunes, en part present tot l'any i en part migratòria, és molt rica.	184
Figura 10.11: Les obres del TAV impliquen la reducció de més conreus.	168	Figura 11.3: Paisatge del delta. Les torres de Viladecans, rere uns camps de conreus en hivernacles.	184
Figura 10.12: Gràfic de la distribució dels components A-B-C a la unitat de paisatge. Font: elaboració pròpia a partir del Mapa d'usos del sòl 2002 del DMAiH.	168	Figura 11.4: El contacte entre la pineda plantada des de fa segles al camp de dunes que separava l'antic estany de la Murtra del mar i els actuals camps (que provenen precisament de la colonització agrària de la llacuna de la Murtra) produeix indrets de gran bellesa formal.	184
Figura 10.13: La Ciutat Cooperativa de Sant Boi de Llobregat, amb un erm davant que la separa de la Colònia Güell.	169	Figura 11.5: Els camps de carxofes són un paisatge típic del Delta del Llobregat. Tenen una innegable funció –el proveïment alimentari urbà– i alhora representen un vincle amb el passat, ja que són testimoni viu de l'època de màxim esplendor agrari deltaic, a les primeries del segle XX.	184
Figura 10.14: Miquel Carbonell (1883): <i>La granja</i>	169	Figura 11.6: Mapa de la unitat de paisatge del Delta del Llobregat en el seu context territorial.	185
Figura 10.15: Miquel Carbonell (1886): <i>Nen buscant bolets</i>	169	Figura 11.7: Esquema d'interpretació dels braços del riu Llobregat que, sortint des del meandre de Cornellà, creaven l'illa dels Banyols, emplaçament del primitiu llogarret que donaria lloc al Prat de Llobregat. Precisament el Prat de Llobregat apareix al·ludit d'un antic braç de riu que durant l'edat moderna, quan hi havia inundacions, provocava estralls. Font: Codina (1971: 19).	186
Figura 10.16: Miquel Carbonell (1893): <i>L'era d'en Tort</i>	170	Figura 11.8: El meandre de la plana del Galet l'any 1930 des del qual sortien la majoria de les inundacions dèltiques (Codina, 1966). En aquest sector passa l'autopista i s'ha construït l'estadi del RCD Espanyol, que han modificat i transformat la façana fluvial de Cornellà (Google Earth, 11.2007)..	186
Figura 10.17: Dibuix de Pierre Deffontaines (1958), a la introducció de <i>Geografia de Catalunya</i> de Solé i Sabarís (1958).	170	Figura 11.9: Vegetació pròpia de les zones de dunes del Delta, a Gavà.	187
Figura 10.18: Materials generats per la Plataforma SVH (vers 2002).	171	Figura 11.10: Camps del Parc Agrari del Baix Llobregat en què es practica l'estanyat.	187
Figura 10.19: Coberta d'un llibre sobre medi ambient urbà editat per l'Ajuntament de Sant Vicenç dels Horts, amb la imatge de la Vall Baixa com a referent visual.	171		
Figura 10.20: Capella de Santa Maria del Bonviatge (Sant Joan Despí).	172		
Figura 10.21: Presseguers florits a la Vall Baixa del Llobregat, amb Sant Antoni i el Montpedrós al fons.	172		
Figura 10.22: Gràfic dels usos del sòl 1987 i 2002, representats per barres percentuals. Font: Elaboració pròpia a partir del mapa Classificació dels usos del sòl a Catalunya 1987 i 2002.	173		

Figura 11.11: Edificis de la «pineda de Castelldefels», corresponents a barris litorals de Gavà i Castelldefels. Situats de forma intercalada amb els pins, hi ha habitatges unifamiliars i blocs de pisos.	187	Figura 11.23: El nou tram final del riu Llobregat.	198
Figura 11.12: Can Parellada, masia de la Ribera del Prat, enderrocada els anys 1970 amb un nom evocador d'una antiga modelació agrària. Fotografia de Josep Bel, extreta de Codina (1966).	188	Figura 11.24: Bona part de les actuals ferralleries, deixalleries i desguassos dels voltants de la carretera de València (Gavà i Viladecans) provenen d'antigues graveres que van ser reblertes d'escombraries i runes. Ara que finalment es planteja la reconversió d'aquests usos, convé tenir en compte que els sòls hi estan molt malmesos. Fotografia d'abril de 1982 corresponent al municipi de Gavà. Font: Nova Tècnica Agro-Alimentària (1986: 91).	199
Figura 11.13: Dues imatges del canvi agrari en el trànsit dels segle XIX a XX: les brigades de roturadors (imatge de 1903, a la Colònia Casanovas) i un dels primers brolladors en haver-se descobert les aigües artesianes (imatge de la Ricarda). Fotografies extretes de Codina (1966: s.p.); la primera és de Joan Novell i la segona prové de l'Arxiu Municipal del Prat.	189	Figura 12.1: El rocam conglomeràtic solcat per canals amb alzinar és una imatge típica d'aquesta unitat.	207
Figura 11.14: La cartografia contemporània de l'Institut Cartogràfic de Catalunya permet comprovar els canvis constants del paisatge deltaic: la mateixa àrea a idèntica escala en el mapa topogràfic 1:10 000 i en l'ortofotomapa 1:5 000 actuals, disponibles per Internet. S'hi pot observar la construcció de la Pota Sud, que ha fet enderrocar diverses masies: cal Favés, cal Tibis, etc. El sector del nou viari cap al sud és l'àrea d'expansió residencial del Prat coneguda com a Eixample Nord. Font: <www.icc.cat> (Accés 15.08.2008)	190	Figura 12.2: La Mola de Sant Llorenç té un elevat simbolisme per a la Regió Metropolitana de Barcelona.	208
Figura 11.15: Gràfic de la distribució dels components A-B-C a la unitat de paisatge. Font: elaboració pròpia a partir del Mapa d'usos del sòl 2002 del DTES.	191	Figura 12.3: El caràcter força compacte del conglomerat determina que la vegetació progressi amb dificultat, aprofitant petits relleixos i fondes.	208
Figura 11.16: Cobertes d'alguns dels llibres més coneguts de Jaume Codina, figura fonamental per comprendre el paisatge deltaic, tant en la seva dimensió històrica, com també en el seu sentit estètic.	192	Figura 12.4: El predomini forestal del massís de Sant Llorenç és només trencat per alguns conreus.	208
Figura 11.17: Diverses obres de Josep Bages: Antiga casa de pagès del Prat. Parellada (1977). Cal Tibis i cal Mià (1980). Camps del Prat (1984). Cal l'Alaio. Masia del Prat (1992). Camí vora del riu, al Prat de Llobregat (1978).	193	Figura 12.5: Les característiques del sòl fan que el bosc, en fort augment, sigui excessivament vulnerable davant les fortes sequeres.	208
Figura 11.18: Josep Bages (1947). <i>Delta del Llobregat</i>	194	Figura 12.6: Mapa de la unitat Sant Llorenç del Munt i l'Obac - El Cairat en el seu context territorial.	209
Figura 11.19: L'aiguamoll de cal Tet, en l'actual mapa topogràfic 1:10.000, creat <i>ex novo</i> i dissenyat –per ser vist des de l'aire– en forma d'ànec. A la vora té l'estany de cal Arana, aquest sí d'origen natural. Font: <www.icc.cat> (Accés 15.08.2008)	194	Figura 12.7: Masia «Can Pobla», aproximadament a l'any 1928.	210
Figura 11.20: La platja del Prat. Es tracta d'un indret molt popular en el passat, altament simbòlic i identitari per a anteriors generacions, que es va deixar d'emprar durant dècades a causa de la seva contaminació. Ara per ara, i a poc a poc, es va recuperant per a l'ús públic.	195	Figura 12.8: La Masia del Marquet de la Roca, és una altra mostra del modernisme català. ...	211
Figura 11.21: La carretera perimetral de l'aeroport del Prat, amb el Prat en l'horitzó.	196	Figura 12.9: Gràfic de la distribució dels components A-B-C a la unitat de paisatge. Font: elaboració pròpia a partir del Mapa d'usos del sòl 2002 del DTES.	211
Figura 11.22: Gràfic dels usos del sòl 1987 i 2002, representats per barres percentuals. Font: Elaboració pròpia a partir del mapa Classificació dels usos del sòl a Catalunya 1987 i 2002.	197	Figura 12.10: El Parc Natural de Sant Llorenç del Munt ha marcat una fita important pel que fa al paisatge.	211
		Figura 12.11: «El Morral del Drac», present en una de les més famoses llegendes de la unitat.	212
		Figura 12.12: El Monestir de sant Llorenç del Munt és una còpia exacta del de Sant Cugat del Vallès, ja que els promotors de la seva construcció eren precisament monjos d'aquest monestir. ...	213
		Figura 12.13: Vista des de Vacarisses on es pot apreciar la silueta de Montserrat.	214

Figura 12.14: Gràfic dels usos del sòl 1987 i 2002, representats per barres percentuals. Font: Elaboració pròpia a partir del mapa Classificació dels usos del sòl a Catalunya 1987 i 2002.	215
Figura 13.1: Castell de Granera, encimbellat en un penyal que domina el paisatge.	223
Figura 13.2: El nucli urbà de Castellterçol, des de l'entrada a la població venint de Granera. Al fons, a mà dreta, s'observa el nucli urbà de Castellcir.	224
Figura 13.3: Paisatge agrícola i forestal dels municipis de Castellcir i Castellterçol. En primer terme, Sant Miquel de Castellterçol. Al fons, el Montseny nevat.	224
Figura 13.4: L'antiga parròquia de Sant Andreu de Castellcir.	224
Figura 13.5: Els conreus de cereal i farratge dominen les zones planeres del Moianès.	224
Figura 13.6: Mapa de la unitat de paisatge del Moianès en el seu context territorial.	225
Figura 13.7: Paisatge agrícola i forestal a Castellterçol, amb Moià i el Pirineu al fons.	226
Figura 13.8: Gràfic de la distribució dels components A-B-C a la unitat de paisatge. Font: elaboració pròpia a partir del Mapa d'usos del sòl 2002 del DTES.	227
Figura 13.9: Paisatge afectat per l'incendi de l'any 2003, a Granera.	227
Figura 13.10: El sanatori de Puig d'Olena des de la façana sud. Font: Màrius Torres -biblioteca virtual. Universitat de Lleida http://pv2.sbd.udl.es/vllibres/webmarius/index_1024.asp	228
Figura 13.11: El roure del Giol, catalogat com a arbre monumental, a Santa Coloma Sasserra (Castellcir).	228
Figura 13.12: El castell de la Popa, vers l'any 1902, fotografiat per Juli Vintró. Font: http://www.moianes.net	228
Figura 13.13: El castell de la Popa, amb la Torrassa en primer terme.	229
Figura 13.14: Masia de l'Espluga, amb uns pallers davant la casa, a l'any 1924. Fotografiada per Luciano Roisin. Font: http://www.moianes.net	229
Figura 13.15: El pont romànic de la masia de l'Espluga, sobre la riera de Fontscalents.	229
Figura 13.16: Poues de glaç de la Ginebreda.	230
Figura 13.17: El roquer, a Castellterçol.	230
Figura 13.18: L'antiga parròquia de Santa Coloma Sasserra, al terme municipal de Castellcir.	230

Figura 13.19: Gràfic dels usos del sòl 1987 i 2002, representats per barres percentuals. Font: Elaboració pròpia a partir del mapa Classificació dels usos del sòl a Catalunya 1987 i 2002.	231
--	-----

Figura 13.20: Naus del polígon industrial El Vapor, de Castellerçol.	231
---	-----